

Het studiecentrum voor antroposofie in Den Haag organiseert activiteiten voor iedereen die zich in de antroposofie wil verdiepen en/of zich daardoor wil laten inspireren. We vroegen de sprekers net als vorig seizoen in hun lezing vanuit hun vakgebied en hun antroposofische visie te reflecteren op de volgende vragen: **Waar komen we vandaan, waar staan we nu en waar gaan we naartoe?** Actuele en urgente vragen, omdat iedereen dagelijks wordt geconfronteerd met een steeds gevaarlijker en complexer wereld. En met de vraag hoe je in de praktijk van alledag kunt leren omgaan met de gevoelens van onzekerheid, angst en bedreiging die deze wereld oproept? Ook dit najaar zijn er weer boeiende lezingen en workshops die ons denken, voelen en handelen aanspreken. Tijdens deze avonden is er altijd ruimte voor vragen en gesprek. Daarnaast kun je elke derde vrijdagochtend van de maand meedoen met het biografisch schrijfcafé. Wees van harte welkom!

- Dinsdag 16 sept** **Een vuur ontsteken: De rol van het onderwijs in de moderne samenleving** – *door Elard Pijnaken*
- Dinsdag 14 okt** **Fenomenologie van de ziel en de ontwikkeling van de scholingsweg** – *door Leo Kool*
- Dinsdag 11 nov** **De toekomst van Europa** – *door Harrie Salman*
- Dinsdag 9 dec** **Kunst is de smeerolie voor een cultuur die vastloopt** – *door Rik ten Cate*
- Zaterdag 1 nov** **Sterrenlichaam en etherlichaam-workshop** – *door Peter Evers*
- Vrijdagochtend**
19 sept, 17 okt **Schrijfcafé: biografisch schrijven** – *door Miranda Scheperboer*
21 nov, 19 dec

Praktische informatie over de bijeenkomsten

- Locatie:** Elisabeth Vreedehuis, Riouwstraat 1, Den Haag
Tijd: van 20:00u tot 22:00u, inloop vanaf 19:40u (tenzij anders vermeld)
Kosten: € 10,- of € 15,- (naar draagkracht), minimum: € 5.-

Graag aanmelden met een email aan studiecentrum@antroposofiedenhaag.nl om verzekerd te zijn van een zitplaats.

**De zachte krachten zullen zeker winnen
in 't eind - dit hoor ik als een innig fluistren
in mij: zo 't zweeg zou alle licht verduistren
alle warmte zou verstarren van binnen.**

Henriëtte Roland Holst

Een vuur ontsteken: De rol van het onderwijs in een dolgedraaide samenleving

Lezing door Elard Pijnaken

Dinsdag 16 september, aanvang 20:00 uur

Wat is de rol van het onderwijs in een samenleving die door menselijk toedoen steeds complexer wordt en de mens voor steeds grotere uitdagingen stelt: Klimaatverandering, uitputting van de aarde, een alsmaar groeiende kloof tussen rijk en arm, steeds groter sociale onvrede en een snel om zich heen grijpende politieke beweging die schijnbare daadkracht verenigt met drastische inperking van elementaire vrijheden en democratische verworvenheden, steeds vernietigender oorlogen, onbeheerste technologische ontwikkelingen enz.

Hoe moeten kinderen opgroeien in zo'n wereld? Hoe kunnen we hen helpen zich er niettemin thuis te voelen, te geloven in een betere toekomst en daar met al hun creativiteit en talenten een positieve bijdrage aan te leveren? Welke rol kan het onderwijs hierin spelen? Hoe kan het onderwijs, steeds instrumenteler binnen een technocratisch-rationalistisch wereldbeeld, een wezenlijke oriëntatie bieden op volledig menszijn? Kan het onderwijs jonge mensen helpen op te groeien tot krachtige en zelfbewuste volwassenen die met vurig enthousiasme willen en kunnen bijdragen aan een betere wereld en in staat zijn de verbinding met de zachtere krachten aan te gaan?

Elard Pijnaken is directeur van BVS-Schooladvies, de begeleidingsdienst voor vrijescholen. Eerder was hij rector van De vrijeschool Den Haag en het Marecollege Leiden. Daarnaast werkte hij veelvuldig als theatermaker en dramadocent op verschillende scholen. Onderwijs en theater zijn in zijn biografie onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Fenomenologie van de ziel en de ontwikkeling van de scholingsweg

Lezing door Leo Kool

Dinsdag 14 oktober 2025, aanvang 20:00 uur

De 'Fenomenologie van de Ziel' biedt op basis van de antroposofische visie van Rudolf Steiner een diepgaande verkenning van het menselijk bestaan. Het leven weeft in onze ziel een rijk tapijt van ervaringen: van zintuiglijke indrukken, dromen, innerlijke stromen van gedachten, gevoelens en wilskracht tot de kosmische ervaringen van de grote mysteries van het leven. Deze ervaringen kunnen we beschouwen als helderziende, spirituele openbaringen. Zij vormen de kern van wie we zijn.

In de lezing zullen we deze ervaringen met aandacht en precisie onderzoeken om een mensbeeld te vormen, waarin ze in een organisch en zinvol verband met elkaar zullen worden gebracht en waarbij we de verschillende bewustzijnsvormen van stenen, planten, dieren, mensen en engelen, maar ook die van ons wakkere, dagelijkse bewustzijn, onze dromen en onze diepste slaap zullen verbinden met onze chakra's en onze ervaring van de ruimte. Met behulp van dit mensbeeld krijgen we zicht op de ontwikkeling van de mens, niet alleen door zijn individuele leven heen, maar van de mensheid als geheel die zich van cultuurtijdperk tot cultuurtijdperk heeft ontwikkeld en zal blijven ontwikkelen.

Leo Kool ontdekte de antroposofie tijdens zijn studie wiskunde. Net als de jonge Rudolf Steiner werd hij gefascineerd door het feit dat de antroposofie en de wiskunde elk op hun eigen manier geestelijke structuren in kaart brengen waarmee de uiterlijke werkelijkheid kan worden beschreven en beleefd. Leo Kool is onderzoeker bij SBS Brightside, een internationaal adviesbureau voor cybersecurity, dat organisaties en bedrijven helpt met de beveiliging van hun IT-systemen.

Sterrenlichaam en etherlichaam

Workshop door Peter Evers

Zaterdag 1 november, van 10:00 uur tot 16:00 uur

Wij hebben allemaal een sterrenlichaam. Uit de wereld van de sterren worden wij geboren. Een astroloog kan van dit geboortemoment een kaart maken. Maar wat gebeurde er in de 9 maanden ervoor, toen je, onder het hart van je moeder, vrij van aardse krachten, alle krachten uit de kosmos in je opnam? Tijdens deze prenatale fase vormde jij je dynamische krachtenlichaam (etherlichaam) uit de krachten van de wereldether.

In deze workshop gaan we ieders persoonlijke, kosmische krachtenlichaam bestuderen aan de hand van een prenatale kaart. Deze kaart wordt gegenereerd door het computerprogramma Astrofire, ontwikkeld door Peter Treadgold. Door deze kaart stapsgewijs, per planeet in te kleuren, onthult zich jouw persoonlijke planetaire krachtenpakket. Dit noemen wij ook wel ons etherlichaam. Met het etherlichaam verbinden wij ons met ons fysieke lichaam.

Bij deelname graag je geboorteplaats, datum en tijd doorgeven voor het maken van de prenatale kaart.

In de ochtend zullen we ons eerst via enkele basisoefeningen verbinden met ons zonnestelsel om de planetaire krachten te beleven.

Peter Evers (1967) is al meer dan 35 jaar vrijeschoolleerkracht, de eerste 7 jaar op de Rudolf Steiner School in Breda, daarna bij Rudolf Steiner Educare te Venlo. Vanuit de beweging heeft hij zijn dynamische astronomielessen ontwikkeld. Jaarlijks geeft hij naast losse cursussen hemeldynamica, les op het Atelier voor ouders en opvoeders, aan het Instituut voor Biografiek, en verzorgt hij een scholingsdag sterrenkunde voor boven-bouwdocenten. Hij is oprichter van 'Sterrenvrienden', een club van beoefenaars van de astrofisie. Zie verder. www.mensenster.nl

Kosten: 85 euro (incl. koffie, thee en vegetarische lunch)

Aanmelden: voor deze dag dien je je vooraf aan te melden, onder vermelding van je geboorteplaats, geboortedatum en geboortetijd; na aanmelding ontvang je een mail voor de betaling. Pas dan is je plek verzekerd. De workshop gaat door als tenminste 11 mensen zich hebben aangemeld.

De toekomst van Europa

Lezing door Harrie Salman

Dinsdag 11 november 2025, 20:00 uur

Europa staat op een kruispunt. Bereiden we ons voor op oorlog met Rusland en worden we overvallen door kunstmatige Intelligentie? Of kunnen we in vrede leven en onze spirituele intelligentie redden? Een eeuw geleden heeft Rudolf Steiner met de Sociale Driegerleding een vredesprogramma ontwikkeld en de weg gewezen naar de verbinding van het denken met het hart. Wat doen we nu, 100 jaar na zijn dood? In deze voordracht onderzoeken we de mogelijkheden.

Harrie Salman houdt zich bezig met culturele en sociale vraagstukken en heeft daarover meerdere boeken geschreven

(waaronder De toekomst van Europa – Totalitarisme of spiritueel ontwaken). Al vele jaren geeft hij les en houdt voordrachten over de antroposofie en de toepassing daarvan in het leven.

Kunst is de smeerolie voor een vastlopende cultuur

Lezing door Rik ten Cate

Dinsdag 9 december 2025, 20:00 uur

“De vraag waar we vandaan komen is vanuit de kunstgeschiedenis goed aan te vliegen. We zullen kijken naar de geschiedenis van de kunst die vele eeuwen teruggaat, meebeweegt met de ontwikkeling van de mens op aarde en de uitdrukking is van de opeenvolgende bewustzijns-stadia die hij heeft doorlopen. Daarnaast kijken we ook naar de kunst die direct met de antroposofie verbonden is.

De vraag waar we nu staan is vanuit het huidig kunstaanbod een duizelingwekkende; er zijn zoveel bijzonder betekenisvolle kunstenaars aan het werk die de moeite van het bekijken waard zijn en die ons allemaal een spiegel van onszelf en onze maatschappij voorhouden...

De vraag waar het heengaat en wat we daaraan kunnen doen is natuurlijk heel uitdagend, want wie kan er in de toekomst kijken? Kunstenaars misschien? Kunst is als geestelijke activiteit toekomstgericht. Dat de kunst een rol zal spelen in de vormgeving van de toekomst is voor mij

onontkoombaar en evident. De maatschappij kan niet zonder kunst, of zelfs sterker: kunst is de smeerolie voor een vastlopende cultuur en is een van de koninklijke wegen naar cultuurvernieuwing. Daar wil ik in mijn lezing graag mijn licht op laten schijnen.”

Rik ten Cate is beeldhouwer en werkte jarenlang in het onderwijs: basisschool, voortgezet onderwijs en volwassenenonderwijs. Nu al meer dan tien jaar is hij bestuurslid in de AViN en vertegenwoordigt

hij ons land als zodanig ook in het buitenland. Rik ten Cate maakte een monumentaal boek van de Weekspreuken van Rudolf Steiner met prachtige foto's van de beelden die hij bij alle weekspreuken maakte.

Schrijfcafé: biografisch schrijven – door Miranda Scheperboer
Vrijdag 19 september, 17 oktober, 21 november, 19 december van 10.00
uur tot 12.00 uur

Iedere derde vrijdagochtend van de maand verzorgt Miranda Scheperboer het Schrijfcafé in het Vreedehuis in Den Haag. Aan de hand van steeds een ander thema en verrassende vragen die Miranda aanreikt, schrijven deelnemers over hun leven. De toegang bedraagt € 10,- of € 15,- (naar draagkracht), minimum: € 5,-. Aanmelden noodzakelijk.

De ochtenden zijn afzonderlijk te bezoeken.

De thema's van deze najaarsreeks:

Dankbaar - 19 september

Lot - 17 oktober

Toewijding - 21 november

De twaalf heilige nachten - 19 december

Miranda Scheperboer heeft 28 jaar als lerares Nederlands gewerkt op het Marecollege, de middelbare vrijeschool in Leiden. Zij heeft in 2011 de opleiding tot Biografisch coach aan het Instituut voor Biografie afgerond. Vanaf 2014 heeft zij vooral als Biografisch coach collega's, leerlingen en groepen in het land begeleid. Deelnemers aan landelijke workshops Biografisch schrijven noemden deze: 'inspirerend, interessant, boeiend gebracht, verdiepend en verhelderend'.

Algemene informatie

- Voor meer informatie en het actuele programma zie website: www.antroposofiedenhaag.nl.
- Aanmelden voor de nieuwsbrief door een email te sturen naar: studiecentrum@antroposofiedenhaag.nl.
- Betalingen vooraf: NL 62 INGB 0000 6784 86 t.n.v. Studiecentrum voor Antroposofie ovv Lezing Studiecentrum + datum. Betalingen ter plekke graag contant.